

فصل تازه

• انقلاب از راه می‌رسد، نظاهرات و جنگ و گریز، فصل تازه‌ای را در مضامین مستندسازی ایران می‌گشاید. در هر کوی و برزن دوربین بدسنی در حال ضبط رویدادهاست. ۸ میلیمتری‌ها در اکثریت هستند. بعد ۱۶ و ۳۵ میلیمتری‌ها قرار دارند. * حاصل کار در خورد توجه نیست. عدم شناخت اصولی از کار فیلمسازی مستند و تحت تاثیر رخدادها قرار گرفتن، فیلمها را بدل به گزارش‌هایی می‌کند که دارای تصاویر فکر شده‌ای نیستند. صحنه‌هایی که مربوط به نظاهرات آرام خیابانی است - در واقع در مکانهایی که فیلمساز آنجا از امنیت برخوردار بوده - تصاویر از یک‌دستی برخوردارند و حساب شده‌تر برداشت شده‌اند، اما در صحنه‌های جنگ و گریز - مکانهایی که فیلمساز در آنجا امنیت نداشته - پراکندگی و شتابزدگی بیش از حد نمایان است.

بهر حال، تا سال ۵۷ که یک دوره‌ی مستندسازی در ایران پایان می‌گیرد، مردم ما فیلمهای مستند گزارشی - تبلیغی را در روشنائی سالنهای سینما دیدند و بجز دو سه مورد* هرگز برای دیدن فیلم مستند پولی پرداخت نکردند.

انواع فیلم مستند

• مستندسازان ایران طی چندین دهه فعالیت، زمینه‌های گوناگونی را برای طبع آزمائی برکزیدند و سبکهای مختلفی را آزمایش کردند. همپای این گسترش، صاحب‌نظران مختلفی، پیرامون جنبه‌های مختلف فیلم مستند و مستندسازی در ایران قلم زدند و به سهم خود به افزایش آگاهی فیلمسازان کمک کردند. محمد نهای‌نژاد، پژوهشگر و مورخ سینمایی، در مقدمه‌ی یکی از مقالات تحقیقی خود می‌گوید:

"فیلم مستند امروز ایران در زمینه‌های مختلفی پیشرفت میکند. پهنای گسترده ایران با شگفتی‌هایش در حیطه‌های مختلف فرهنگی که زندگیهای متفاوت، آداب و رسوم و

* در روزهای نخست، تعدادی از عکاسان و فیلمبرداران دستگیر و روانه‌ی زندان شدند.

** در فاصله‌ای که تماشاگران از سالن انتظار به سالن نمایش می‌آمدند، فیلمهای مستند نشان داده می‌شد. فیلمهای "خانه خدا"، "به امید دیدار"، "جام آسیایی" و "فروغ جاودان"، آثاری بودند که بدعنوان فیلمهای بلند، اگران مستقل داشتند. بجز خانه خدا که با استقبال مردم و فروش خوبی برخوردار شد، بقیه، تماشاگران را جذب نکرد، بویژه فروغ جاودان - دربارهی جشنهای ۲۵۰۰ ساله - که دو سه روزی بیشتر بر پرده دوام نیاورد.

وسایل گوناگون تولید را شامل می‌شود با محیط و فضاهاى بهت‌آور، بهترین و جذاب‌ترین موضوع‌ها را در اختیار کارگردان مستندساز ایرانی قرار می‌دهد و نتیجه این کار هرچه باشد در غنی‌تر کردن فرهنگ سینمایی کشور موثر است که همه ما را با زندگی‌های خوب از دور و نزدیک آشنا می‌کند.

گرچه همه این فیلمها با نام کلی فیلم مستند نامیده می‌شوند ولی در این نوشته به دلیل دیدهای متفاوت و برداشتهای گوناگون از زندگی و نوع کاربرد متفاوت دوربین و مونتاژ شایسته است که فیلم مستند، در رده‌های جداگانهای بررسی شود و ما این سینما را اینگونه تقسیم کردیم:

۱- فیلم مستند ناب. ۲- فیلم مستند آموزشی. ۳- سفر فیلم (فیلمهای سفرنامه‌ای یا فیلمهایی که در جریان سفر تهیه می‌شود). ۴- فیلمهای تجاری و مستندهای دستگاههای دولتی و بخش خصوصی. ۵- مستند خبری. ۶- مستند مردمی. ۷- فیلمهای نیمه-مستند*.

تهامی‌نژاد بعد از این تقسیم‌بندی برای هر نوع از فیلمهای مستند شرحی می‌آورد و مثالهایی می‌زند. در سالهای اولیهی شکل‌گیری مستندسازی به‌عنوان یک روش جدی سینمایی، فریدون رهنما در یک میزگرد رادیویی** پیرامون سینمای مستند و پیوندهای آن با واقعیات حال و گذشته سخن گفت. بخشی از نظرات روشنگرانه‌ی او را در اینجا می‌آوریم:

"فیلم مستند اصلاً خود به‌خود نام با‌مسمائی دارد. یعنی در واقع باید سندی باشد از واقعیت، و این آن‌گونه است که تا به‌حال ما از آن استنباط کردیم. همیشه در تاریخ بشر، این کوشش بوده که چیزی را بشناسد، یعنی مورد علاقه بشر واقعاً این امر شناسایی بوده و حتی کوشش این بوده که واقعیت را بهتر بشناسد و اما ما ایرانیها چه چیز را باید بشناسیم و چرا بشناسیم... بنظر من یکی از راههای شناسایی این گذشته، فیلم مستند است. سپس به این ترتیب فیلم مستند می‌تواند در مرحله اول فرهنگ را گسترش بدهد... این گسترش برای ما ضروریست چون خواه ناخواه در مسابقات شرکت داریم که باید قدرتمان را سبک سنگین کنیم... این است مسئله اساسی فرهنگ کشور ما و طبیعتاً سینما و بخصوص فیلم مستند ایرانی.

در اینجا مطلب دیگری هم پیش می‌آید که ما باید حتماً امروز مطرح کنیم. یکی از آنها این است که ساختن فیلم داستانی وضع بخصوصی دارد. چون ممکن است یک فیلم داستانی با یک وضع مالی خیلی آسانتر و گاهی سخت‌تر تهیه بشود. ولی بهر حال

* مجله‌ی تماشا، شماره‌های ۲۴۲ تا ۲۴۷

** این گفتگو در سال ۱۳۴۳ پخش شد و در آذرماه سال بعد متن آن در شماره‌ی هفتم مجله‌ی نگین انتشار یافت.

به علت وجود تعدادی تماشاگر وضع سینمای داستانی همیشه راحت تر از وضع سینمای مستند است. سینمای مستند باید حتماً "یک سفارش دهنده داشته باشد، و این در همه جاهای جهان هست. پس بنظر من باید یک سازمان جداگانه در ایران بوجود بیاید که قدرت مالی بسیار داشته باشد و در همه رشته‌های تمدن ایران به کند و گاو پردازد. این از تمام آن جهاتی که بنده الان اشاره کردم و با توجه به اینکه ما کشور خودمان، فرهنگ خودمان و تمدن خودمان را باید بشناسیم فوق العاده لازم است... و اما راجع به سازمانی که باید تهیه فیلم‌های مستند را سفارش بدهد. من معتقدم که این سازمان حتماً "ضروریست. این سازمان می‌تواند دولتی باشد، می‌تواند غیردولتی باشد. دولت می‌تواند به‌عده‌ای از فیلمسازانی که وجود دارند کمک کند، می‌تواند یک فیلم مستند سفارش بدهد، می‌تواند از دستگاهها و سازمانهای موجود استفاده کند و بکار فیلم مستند پردازد. این دیگر بستگی به وضع مالی کشور خودمان دارد.

آنچه مسلم است بنظر من باید این کمک بشود. اگر این کمک نشود یک نفر کارگردان فیلم مستند نمی‌تواند دوام بیاورد. در فرانسه قانونی هست برای فیلم‌هاییکه درباره فرهنگ کشور ساخته می‌شود. تقدیمی که برای نمایش فیلم‌های مستند در سینماها قائلند. همه اینها کمک می‌کند به اینکه فیلم مستند ساخته بشود.

شاید پرسشی پیش بیاید که آیا فیلم مستند فقط باید به مسائل تاریخی پردازد؟ من هیچ مساله تاریخی را بمعنای واقعی "تاریخ مطرح نکردم. من می‌گویم که گرفتاری ما بعنوان یک ایرانی الان چیست؟ یعنی به آنچه می‌گوئیم مستند چیست؟ چون ما یک چیز ضروری داریم و یک چیزهایی که فرعی است. مثلاً "فرض کنیم ما الان می‌توانیم قسمت‌هایی از زندگی موجود را به فیلم درآوریم و فیلمهای فرهنگی، بهداشتی و آموزشی بسازیم. و این فیلمهای به اصطلاح فرهنگی و آموزشی و بهداشتی در جریان علوم و طب و این‌گونه چیزها باشد. این کار را می‌شود کرد اما بنظر من آنچه برای ما ضروری تر است آشنایی خودمان است با آن چیزهایی که داشتیم. چون این مساله‌ایست از مسائل روز، خطری که الان متوجه ماست اینست که ما اصلاً "داریم از ریشه‌های خودمان جدا می‌شویم. این حرف من هیچ جنبه به اصطلاح کوتاه نظری نباید بخودش بگیرد.

اعتقاد دارم در ایران کسانی هستند که تحصیلات خوب سینمایی کرده‌اند و با داشتن امکانات و وسایلی که در اختیارشان می‌گذارند می‌توانند فیلمهای خوبی بسازند. همه قبول دارند که این اشخاص خوبند اما تنها قبول داشتن کافی نیست باید بیایند به آنها کمک کنند، بیایند به کسانی که فیلم‌های مستند می‌سازند، یاری دهند تا اقلاً "کارگردان دلش خوش باشد که اگر فیلم خوبی ساخت می‌تواند خرجش را درآورد و درآمدی داشته باشد، اقلاً "برگشت پولش تضمین بشود."

حرفهای يك مستندساز

• خسرو سینائی* یکی از مستندسازان پرباقه‌ی ایرانی، تجربیات و دیدگاه‌هایش را در زمینه‌ی فیلم‌های مستند و مستندسازی در ایران چنین بیان می‌کند:

"فیلم‌هایی که می‌توانیم از آنها به‌عنوان نخستین کارهای مستند نام ببریم، آثاری است که بواسطه‌ی اصل چهار ترومن در ایران بوجود آمد. گفتنی است که این آثار، سینمایی در جهت واقعی مستندسازی نبود. چرا که عمدتاً تصاویری بودند متحرک جهت آموزش به روستائیان، کاری را هم که "سیراکیوز" به‌انجام رساند، محدود می‌شد به آموزش افراد علاقمند که آنهم صرفاً جنبه‌های تکنیکی موضوع را دربر میگرفت. چنین است که از همان ابتدا، سینمای مستند در نگاه جامعه، به‌عنوان یک پدیده مستقل که می‌توانست دارای ارزشهای معنوی و هنری باشد، جایی نداشت و ناشناخته ماند. موردی هم که به این ناشناخته ماندن برمیگردد، نگرش فیلمسازان این دوره بود. به همین علت آثار اینان پا را از حد فیلم‌های خبری فراتر نگذاشت. در کل گرایش مسلط این بود، اما بودند آثاری خوب که بوسیله هنرمندانی آشنا با سینمای مستند بوجود آمد. بطور مثال جا دارد که نامی برده شود از "شقایق سوزان" ساخته‌ی شفتی که با داشتن موضوعی مردمی، یکی از قدم‌های اولیه است در جهت درست سینمای مستند. این یک روی سکه بود، روی دیگر دست اندرکاران بودند که با شناخت از گرفتاری‌های حاصله از خلق چنین آثاری، رغبتی به ساخت چنین فیلم‌هایی نداشتند.

در همین سال‌هاست که فیلمسازی در مراکز چون وزارت فرهنگ و هنر شکل منسجم‌تری بخود گرفت. نتیجه آن شد که عده‌ای از فیلمسازان رو به این مراکز آوردند، از جمله دانشجویانی که در این زمینه در خارج از کشور تحصیل کرده بودند و بعد از بازگشت، مناسبات سینمای بخش خصوصی برایشان جذابیت نداشت. "هژیر داریوش"، "منوچهر طیب"، "احمد فاروقی"، "کامران شیردل"

* سخنان سینائی، حاصل گفتگویی است که نویسنده‌ی کتاب در تاریخ ۱۵ اسفند سال ۶۱ با وی انجام داد. این فیلمساز در سال ۱۳۱۹ متولد شد و پس از پایان تحصیلات متوسطه در ایران، برای فراگیری معماری و موسیقی به وین رفت. پس از پنج سال تحصیل در این رشته‌ها، به سینما گرایش یافت و تحصیلات خود را در این زمینه به‌پایان برد. سینائی در سال ۱۳۴۶ به ایران بازگشت و کار با وزارت فرهنگ و هنر را آغاز کرد، و آثار مستندی آفرید که محور اساسی آنها انسان و مسائل اوست، فیلم‌هایی مانند "آوائی که عتیقه می‌شود"، "۲۵ سال هنر ایران"، "آنسوی هیاوو"، "پرستش"، "سردی آهن"، "توریسم در ایران"، "حاج مصورالملکی". این فیلمساز در سال ۵۱ به تلویزیون رفت و در آنجا فیلم مستند دیگری ساخت که موضوع آن به نی‌زن گور و پیر ایرانی "حسین یآوری" مربوط می‌شد. "شرح حال" فیلم مستند دیگری است که او با سرمایه شخصی و با استفاده از مجسمه‌های آهنی ژازه، طباطبائی ساخته است. سینائی جوایزی را برای تعدادی از فیلم‌هایش دریافت کرده است.

از جمله افرادی بودند که بدلائیل ذکر شده در وزارت فرهنگ و هنر کار میکردند. اینان یکسری فیلمهایی ساختند که در زمان خود بداعتی بود برای سینمای مستند ایران. مثلا "گود مقدس" ساختهی هژیر داریوش، "ریتم" ساختهی منوچهر طیب و یا "بوم سیمین" ساختهی کامران شیردل. مورد جالب دربارهی این آثار اینست که بخاطر بسته بودن فضای سیاسی کشور، فیلمها بسوی "شکل‌گرایی" سوق پیدا کردند. بخاطر بیاوریم حرکت اسبان را در فیلم "بوم سیمین" و یا در "ریتم" طیب که ضرب حسین تهرانی روی حرکت قطار مونتاز شده است. در واقع تمهیدات مونتازی است که جدا از کاربرد تجربی آن برای اولین بار، پرده استتاری است بر روی مضامین فیلمها.

با دولتی شدن سازمان تلویزیون کشمکی میان فرهنگ و هنر و تلویزیون برای جذب فیلمسازان شروع شد - بالطبع با ایجاد یک سازمان تازه امکان انتخاب برای دست اندرکاران نیز فراهم شد - نتیجتا به خاطر امکانات مادی بیشتر و یا بخاطر فضای تازه‌تر، عده‌ای از فیلمسازان به تلویزیون رفتند. از این افراد از کیمیاوی می‌توان نام برد که با ساختن فیلم "یا ضامن آهو" تجدید بداعتی کرد. تجدید بداعت از آن جهت که فیلمی ساخت نزدیک به دید و نگرش مردم. قدم بعدی کیمیاوی "پ مثل پلیگان" بود. او با استفاده از کار مستند، اثری ارائه داد کاملا نو و گیرا که فضای تازه‌ای در سینمای مستند بوجود آورد.

در جوار فعالیت اینان بازمیکردیم به فرهنگ و هنر. در این سازمان فیلمسازان بنا بر نوع تحصیلاتشان فیلمهایی ساختند. مثلا طیب که بواسطه‌ی تحصیلات در زمینه‌ی معماری یک سری فیلم در این جهت ساخت. نکته قابل توجه در این دوران چگونگی کاربرد موسیقی برای فیلمهاست. در سالهای اولیه‌ی مستندسازی در ایران اصولا پدیده‌ای بعنوان موسیقی فیلم مطرح نبود، و یا اگر هم بود بصورتی کاملا ابتدائی بمدد نوارهای موجود در آرشیو صورت میگرفت - هرچند که پیش از این افرادی همچون پرویز منصوری و علیرضا مشایخی آثاری را برای فیلم تصنیف کرده بودند - با حساسینی که من به موسیقی داشتم، آنهم بخاطر تحصیلات در این زمینه، این موضوع را مطرح کردم که هر فیلمی باید موسیقی خاص خود را داشته باشد. بدنبال همین تفکر بود که از لوریس چکناواریان یاری جنم. چکناواریان پیش از این برای فیلم "جلد مار" موسیقی ساخته بود، اما بعد از بازگشت او از خارج، با همکاری من برای فیلمی که در وزارت فرهنگ و هنر ساخته بودم - "یک سرزمین، یک راه، یک روز" - موسیقی تصنیف شد. این اولین فیلمی است که روی آن موسیقی حساب شده نوشته شد. چکناواریان با این موسیقی نوعی از ارکستراسیون با ساز ایرانی ابداع کرد که بعدها در موسیقی دیگر فیلمها مرجع شد.

حال بهتر است بصورت کاملتر به مضامین فیلمها بپردازیم: در جوار آن فیلمها که با مضامینشان گرایش مسلط را داشتند، نوعی کار ارائه شد که دارای مضامینی سیاسی و اجتماعی بود. همانطور که انتظار می‌رفت، نمونه‌های اولیه‌ی چنین آثاری بشدت سرکوب شدند. مثلا قلعه ساختهی کامران شیردل. طبعا چنین سرکوبی باعث می‌شد که اگر فیلمسازانی کشتی بسوی مسائل صریح سیاسی و اجتماعی داشتند، از این پس آثارشان را در قالب‌های انسانی و عاطفی مطرح کنند. چنانکه خود

من در فیلمهای "آنسوی هياهو" و "حاج مصورالملکی" رو به چنین مضامینی آوردم. در جوار این مسائل، سازمانهای دولتی سازندهی فیلم، که از نظر بودجه هم غنی بودند، کوشیدند تا از تکنیک پختهتری جهت کارهای تبلیغاتی خود - بهزعم خودشان فیلمهای سیاسی اجتماعی - بهره‌برداری کنند. بهمین جهت دو گروه فیلمساز در دستگاههای دولتی از هم متمایز بودند. گروهی که سعی میکردند با گرایش بطرف موضوعاتی که از نظر رژیم "احتمالا" بی‌خطر بود، از پرداختن به موضوعات تبلیغاتی مورد نظر پرهیز کنند، و گروه دیگری که "احتمالا" برای کسب موقعیت بهتر - متأسفانه - کاملاً به‌سوی آن‌گونه فیلمهای تبلیغاتی رو آوردند. آنچه درمورد گروه اول قابل اشاره است، خودسانسوری است. چرا که بدلیل جو زمانه - که متأسفانه همیشه بر آثار هنری تاثیر مخربی داشته است - فیلمساز در کار مستند هم که رسالتش بیان واقعیت در ابعاد گوناگون است، دچار خودسانسوری می‌شد، یعنی اولاً "به سوزیهایی که ممکن بود ایجاد در دسر کند اصولاً" نمی‌پرداخت و بطور مشخص از بیان مسائل سیاسی اجتماعی زمانه پرهیز می‌کرد. ثانیاً اگر هم به‌چنین سوزیهایی توجه نشان می‌داد، آنها را آنقدر در لفافه لغات و استعاره می‌پیچید که جز خود و شاید هم اطرافیانش چیزی از آن درک نمی‌کردند و مسلماً اثر در حد یک کار خصوصی باقی می‌ماند.

در اینجا باید به زمینهای که فیلم با آن پیوندی ناگسستنی دارد نیز اشاره کرد، و آن ادبیات است. در دوران گذشته ادبیات نیز فقط در چارچوب‌های مورد نظر رژیم می‌توانست مطرح شود. بهمین جهت است که خیل آثار "پوچ‌گرایانه" ویتترین کتاب‌فروشیها را پر می‌کند. آثاری که بعضاً به خودی خود نه‌تنها بد نیستند بلکه دارای ارزش هنری نیز هستند، ولی برخورد چنین آثاری با یک نسل که امکان ارتباط درست را از دست داده است، در نهایت به منزلگاه درستی نمی‌انجامد. شما تصور کنید اثری چون "در انتظار گودو" را که برای جامعه‌ای خاص با مناسبات خاص و آنهم بعد از جنگ ویرانگر دوم نوشته شده است، میدهند دست جوانان علاقمند به هنر، که دارای مناسبات اجتماعی دیگری هستند. نتیجه چه می‌شود؟ بهتر است به غالب سوزیهایی که فیلمهای ۸ میلیمتری نگاه کنیم؛ رخوت و بیهودگی کلیت مضمون این آثار را تشکیل می‌دهد. بر همین بستر است که فیلمهایی چه در سینمای داستانی و چه غیر از آن ساخته می‌شود که کوچکترین وجه مشترکی با زندگی و مسائل مردم ما ندارد. جالب توجه‌تر ادعای سازندگان این آثار است که معتقد بودند این مردمان که از درک آثار باارزش آنها عاجزند! اما واقعیت این بود که متأسفانه نه فقط در کار سینمای مستند، بلکه در تمام سطوح آثار هنری آن‌زمان، اکثریت دست‌اندرکاران از درک زمان و مسائل جامعه‌شان عاجز بودند، بهمین جهت نتوانستند آثاری عرضه کنند که بتواند در عین دارا بودن ارزشهای معنوی قابل توجه برای جامعه، اقشار وسیعی از مردم را زیر پوشش قرار دهد.

در اینجا بهتر است اشاره‌ای هرچند کوتاه نیز به زمینه‌های اقتصادی - مالی سینمای مستند داشته باشیم. گفتنی است که اگر موضوع فیلمی مناسب تبلیغات مورد نظر رژیم بود، مسلماً نه‌تنها دچار هیچگونه محدودیت اقتصادی نمی‌شد بلکه هرچقدر هم که فیلم پول زیادی برای ساختن و پرداختن طلب میکرد، رغبت بیشتری از سوی مقامات برای فراهم ساختن شرایط وجود داشت، چرا که

امکان سوءاستفاده مالی بیشتری نیز بود. از همین روست که گرانترین فیلمهای مستندی که طی سالهای قبل از انقلاب در سازمانهای دولتی ساخته شدند، از نظر اقتصادی هیچ نوع محدودیتی شامل حالشان نمی‌شد. فیلمهایی که همگی با شکست مالی بزرگی روبرو شدند. چرا که جنبه‌های تبلیغاتی آنها مردم را از سینما گریزان میکرد. برای مثال فیلمی که از جشنهای دو هزار و پانصد ساله به نام "فروغ جاودان" ساخته شد با هیچگونه مشکل مالی برخورد نکرد، اما در زمان نمایش شکست بزرگی خورد و نتوانست حتی جزئی از مخارج هنگفتش را تامین کند.

بدنبال همین دلخارجی‌هاست که سیل به اصطلاح فیلمسازان خارجی به سوی ایران روان می‌شود. افرادی که بسیاریشان اصولاً از فیلم و کار فیلمسازی شناختی نداشتند. به تحقیق می‌توان گفت عده‌ای از اینان مزدورانی بودند که تحت چنین پوششی به ایران آمده بودند تا برای نقشه‌های غارتگرانه‌ی خود از مناطق قابل بهره‌برداری عکس و فیلم تهیه کنند (البته در این میانه شخصی مثل آلبرلا موریس که هنگام فیلمبرداری "بادصبا" هلی‌کوپتر او در آبهای سد کرج سقوط کرد و قربانی سیستم تبلیغاتی رژیم شد، مستثنی است). نمونه‌ی چنین افرادی خانمی بود که با بسیاری از صاحب‌منصبان آن زمان رابطه داشت. او از تکنیکهای پیش پا افتاده سینمایی نیز چیزی نمی‌دانست. اما در اختیار همین شخص امکانات بسیاری قرار گرفته بود. جالب است که در پایان کار، این خانم قصد خارج کردن مقداری فیلم که از روی مناطق نفتی کشور تهیه شده بود را داشت. در همین مورد باز می‌شود به گروهی اشاره کرد که از طرف دانشگاه میشیگان به ایران آمده بودند. این گروه تحت عنوان تهیه فیلمهای مستند، فیلمهای زیادی را از سراسر ایران گرفتند، ولی عاقبت سرنوشت هیچیک از این فیلمها معلوم نشد.

بهر حال، سینمای مستند ما در فاصله سالهای ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۲ به یکنوع پختگی تکنیکی رسید که به عقیده‌ی من حتی در سطح جهانی قابل توجه است. اما متأسفانه سینمای مستند ما همچون فیلمهای بلند داستانی تهیه شده در بخش خصوصی، نتوانست پاسخگوی نیاز مبرم جامعه ما در قبل از انقلاب باشد.

در پایان باید به یکی از موردهای قابل توجه و تأسف‌بار اشاره کرد، و آن اینست که یکی از کمبودهای اصلی فیلمسازی مستند در ایران، نبودن گروه‌های تحقیق و مطالعه بود. بنابراین کارگردان فیلم مستند در بیشتر موارد هنگام پرداختن به فیلم، به اطلاعات اندکی که در کوتاه مدت راجع به موضوع کسب کرده بود اتکا داشت، نه به تحقیقات دامنه‌دار متخصصین. از این رو باز ناچار می‌شد برای اینکه سطحی بودن اطلاعاتش در فیلم پنهان بماند رو به "شکل‌گرایی" بیاورد. به همین جهت کار به جایی کشید که مثلاً در دانشکده‌ای چون مردم‌شناسی، کسانی که تخصص اصلی آنها جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی بود خود ناچار شدند که دوربین بدست گیرند، تا برای دستیابی به فیلمهای مستند ناگزیر به کمک گرفتن از چنان فیلمهایی نشوند. *

نام و نشان فیلمهای مستند

- آبادان - ساخته‌ی منوچهر طیب .*
- آب پاک - تهیه شده توسط اداره اطلاعات و روابط فرهنگی امریکا ، با همکاری وزارت بهداری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه . این فیلم از حمله آناری است که توسط ماشین‌های سیار نمایش فیلم در روستاها به‌نمایش درآمد . موضوع آن ، آلودگی آب آشامیدنی است .
- آتش و سنگ - ساخته‌ی هوشنگ کاووسی .
- آخرین راه حل برای قدیمی ترین مشکل - ساخته‌ی بهرام ری‌پور ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۱ دقیقه .
- آرایشگران حاشیه‌نشین - ساخته‌ی ناصر نقوائی .
- آزار سرح - ساخته‌ی غلامحسین طاهری دوست .
- آستان قدس رضوی - ساخته‌ی منوچهر طیب ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه . این فیلم درباره‌ی آستان قدس رضوی و بناهای این مجموعه ، صحن‌ها و رواق‌هاست و مراسمی را که در این مکان مقدس اجرا می‌شود ، به‌تماشا می‌گذارد .
- آسمان آبی - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگ ، ۱۶ دقیقه .
- آسمان ایران - ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۰ دقیقه . درباره‌ی مسابقه‌ی بین‌المللی هوایی در ایران .
- آغازی در پایان - ساخته‌ی کامبیز آزرندگان .
- آنسوی هیاهو - ساخته‌ی خسرو سینائی ، محصول اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، ۵ دقیقه . آنسوی هیاهو در سومین فستیوال بین‌المللی فیلمهای کودکان و نوجوانان برنده‌ی جایزه هیات داوران و مجسمه‌ی شهر فرنگ کانون پرورش گردید . در این فیلم به مسئله‌ی کودکان کر و لال و شیوه‌های آموزش به آنان پرداخته شده است .
- آوایی که کهنه می‌شود - ساخته‌ی خسرو سینائی ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۸ دقیقه . فیلم به زندگی یک نداف پرداخته است .
- اینسه تاریخی اصفهان - ساخته‌ی محمدقلی ستار** به سفارش سازمان سمعی و بصری اداره کل

* منوچهر طیب ، متولد ۱۳۱۶ ، تهران . طیب پس از تحصیلات متوسطه به اطریش می‌رود و در رشته‌ی سینما تحصیل می‌کند . او در سال ۱۳۴۲ به ایران بازمی‌گردد و به کار فیلمسازی مستند می‌پردازد .

** محمدقلی ستار ، در سال ۱۳۰۰ در همدان متولد شد . پس از طی تحصیلات متوسطه وارد دانشکده‌ی علوم دانشگاه تهران می‌شود . همزمان به کلاسهای هنرستان هنرپیشگی می‌رود و به‌کار تئاتر می‌پردازد . او با عضویت در "جامعه باربد" نمایش‌هایی را بر صحنه می‌برد . پس از چندی ، در سال ۱۳۳۲ به سینما جذب شده ، و در کلاسهای "گروه سیراکیوز" شرکت می‌کند .

هنرهای زیبا در سال ۱۳۳۶، رنگی.

• ادیان - ساخته‌ی منوچهر طبیب، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، ۲۶ دقیقه.
این فیلم بیانگر چگونگی مراسم مذهبی ادیان گوناگون در ایران است. ادیان در فستیوال سینمایی وین نمایش داده شد و دیپلم افتخار گرفت.

• اردوی سرالمطی جبهایی در رامسر - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۱ دقیقه.

• اردوی بررسی رامسر - ساخته‌ی ابراهیم حوریانی، محصول اداره کل امور سینمایی.

• از سرزمین ماد تا باسج سلاطین صفویه - تهیه شده توسط اداره اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا، ۳۵ میلیمتری ۳۰ دقیقه.

• از قطره تا دریا - ساخته‌ی ابراهیم گلستان در سال ۱۳۳۶.

• از کنار کورنا مهد ساهساهاان حمامسبی - ۳۵ میلیمتری، ۳۰ دقیقه، رنگی.

• استاد سهراد - ساخته‌ی محمدقلی ستار، تهیه شده در اداره کل سینمایی کشور، ۱۶ و ۳۵ میلیمتری رنگی. این فیلم به زندگی استاد بهزاد، نقاش بزرگ می‌پردازد و پاره‌ای از آثار او را به‌نصوب درمی‌آورد.

• اسناد صبا - ساخته‌ی محمد فاروقی.

• اسنان مازندران - ساخته‌ی حسن فیاد، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۰ دقیقه.

• اسکی - محصول اداره کل سینمایی کشور، ۱۶ و ۳۵ میلیمتری، ۵ دقیقه.

• اسکی - ساخته ابراهیم معتمدی در سال ۱۳۲۳.

• اصفهان - ساخته‌ی محمدقلی ستار، محصول اداره کل امور سینمایی کشور، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۰ دقیقه. درمورد این فیلم گفتنی است که چون در سال ۱۳۳۶ لایراتوار رنگی در ایران وجود نداشت، کلیه کارهای فنی این فیلم در انگلستان انجام شد. موضوع این فیلم درباره‌ی ابنیه‌ی تاریخی اصفهان از دوره ساسانی تا ابتدای دوره قاجاریه است. در این فیلم ضمن اشاره به تاریخ شکل گرفتن بناها، از هنرمندانی که در ایجاد این مکانهای باشکوه سهم داشته‌اند نام می‌برد و ظریف‌ترین کارهای آنها را نشان می‌دهد. قسمتهایی از گفتار متن فیلم از کتاب "اصفهان نصف جهان" صادق هدایت برگرفته شده است.

• اصفهان جبهایی از هنر - ساخته‌ی حسین ترابی*، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۷ دقیقه. موضوع این فیلم اشاره به پایداری سنتها در مقابل فرهنگ مهاجم دارد و مقاومت هنرهای دستی و بومی را در

* حسین ترابی، متولد ۱۳۱۵، سبزوار. پس از اتمام تحصیلات متوسطه، در قسمت سمعی و بصری وزارت فرهنگ و هنر شروع بکار می‌کند.

برابر صنعت و تکنولوژی نشان می‌دهد.

• اصلاحات ارضی - محصول اداره کل سینمایی کشور، ۱۶ و ۳۵ میلیمتری، ۲۶ دقیقه.

• ایران - تهیه شده توسط اداره کل اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا، رنگی، ۱۶ میلیمتری. این فیلم تصویری است کلی از آثار و ابنیه‌ی قدیمی ایران.

• ایران - تهیه شده توسط اداره کل امور سینمایی، ۱۶ و ۳۵ میلیمتری، ۳۰ دقیقه.

• ایران سرزمین طلای سیاه - تهیه شده در اداره کل هنرهای زیبا، همراه با موسیقی متن مرتضی حنانه.

• او شب که بارون اومد - ساخته‌ی کامران شیردل، ۳۵ میلیمتری، سیاه و سفید، محصول وزارت فرهنگ و هنر در سال ۱۳۴۴. این فیلم نیمه داستانی مدتی در توقیف می‌ماند ولی پس از حذف و تعدیل قسمتهایی از آن در سال ۱۳۵۳ به نمایش گذاشته می‌شود. قصه‌ی فیلم درباره‌ی کودکی است که می‌گویند به سبک قصه‌ای که در مورد فداکاری یک کودک در کتب دبستانی آمده است (کتاب سوم ابتدایی، کودک فداکار)، او نیز جان عده‌ای از مسافرین قطاری را نجات می‌دهد. شیردل با این فیلم به شیوه‌ای بکر و پرتنوع موضوع را می‌پروراند و مناسبات اداری را به تمسخر می‌گیرد.

• ایمان - ساخته‌ی حسین ترابی، ۳۵ میلیمتری، ۱۹ دقیقه. درباره‌ی آداب و رسوم آستان قدس رضوی.

• باد صبا - ساخته‌ی آلبر لاموریس، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۸۲ دقیقه.

• بامداد جدی (طلوع فجر) - ساخته‌ی احمد فاروقی*، ۳۵ میلیمتری، ایستمن کالر. موضوع فیلم، اصفهان است. کارگردان با نیمه‌داستانی کردن آن، به کار خود لطافت و زیبایی بخشیده است. فاروقی در این فیلم با پسری در کوچه‌های گاهگلی و محله‌های عمومی و مکانهای تاریخی شهر اصفهان به سیر و سیاحت می‌پردازد و بین دیروز و امروز رابطه برقرار می‌کند. در فستیوال‌های کان و کارتاژ تونس در سال ۱۹۶۴، بامداد جدی جوایزی نصیب خود کرد.

• بادگیرها - ساخته‌ی خسرو سینائی، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر، ۱۶ میلیمتری رنگی، ۴۰ دقیقه.

• بدمید شیپورها، بکوید طبل - ساخته‌ی خسروشاهی. به سفارش بنگاه سخن‌پراکنی بی‌بی‌سی، از جشن هنر شیراز.

• بزم درویشان - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۶ دقیقه.

• بلوط - ساخته‌ی نادر افشارنادر، درباره‌ی ایلات و ساخت مردم‌شناسانه‌ی نظام عشیره‌ای.

• بلوط - ساخته‌ی غلامحسین ظاهری دوست. این فیلم در نخستین جشنواره‌ی فیلم جوانان منطقه

* احمد فاروقی، به سال ۱۹۳۸ میلادی در پاریس متولد شد. تحصیلات سینمایی خود را در آمریکا انجام داد. پس از اتمام تحصیلات به ایران می‌آید و همکاری خود را با هنرهای زیبای کشور شروع می‌کند.

- آسیا برنده‌ی اول شد. داوران به‌دلیل "ارائه‌ی موثر و بی‌نصنع واقعیت و توجه کارگردان به تاکید بر وفار و سرف انسان علیرغم دشوارترین شرایط زندگی" این فیلم را سودمند.
- سوم سیمین - ساخته‌ی کامران شیردل، محصول اداره کل امور سینمایی، ۱۶ و ۲۵ میلیمتری، ۱۵ دقیقه. این فیلم تماشاگران را با چگونگی نقش گرفتن فلزات به‌دست هنرمندان کنده‌کار آشنایی می‌سازد.
 - نامد دیدار - ساخته‌ی هوشنگ شفتی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۱۰۰ دقیقه. درباره‌ی بازیهای آسبایی بهران در سال ۱۳۵۳.
 - نداد - ساخته‌ی خسرو هریناش، گفتار منن هریناش و بیژن امکانیان، فیلمبردار حسین رفیعی، ۱۶ میلیمتری رنگی، ۲۵ دقیقه. درها و سردرهای قدیمی ایران موضوع این فیلم است و از این طریق گذشته و رابطه‌ی زندگی روزانه مردم با درها و سردرها با نگاهی غمگانه بررسی می‌شود.
 - برتوی حماسه - ساخته‌ی منوچهر طیب، درباره‌ی شاهنامه فردوسی.
 - برستش - ساخته‌ی خسرو سینائی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۴ دقیقه. پرستش، به‌معرفی مسجد شاه اصفهان پرداخته است. در جوار این معرفی می‌بینیم که چگونه اعتقاداتی که به ایجاد چنین بناهایی انجامیده، برای جلب توریست از یاد می‌رود و تنها به حفظ ظاهر اکتفا می‌شود.
 - بریدگان مهاجر - ساخته‌ی بهرام ری‌پور، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۱۷ دقیقه.
 - پروژه جم - ساخته‌ی منوچهر طیب، جلال مقدم و منوچهر انور، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۴۵ دقیقه. گسترش شبکه‌ی نفت‌رسانی به جزیره خارک موضوع این فیلم است.
 - پل پیروزی - ساخته‌ی اسحاق نعمانی، تهیه شده توسط سازمان برنامه و بودجه. این فیلم چگونگی احداث راه‌آهن ایران و نقش آن در جنگ جهانی دوم را شرح می‌دهد. پل پیروزی، قسمتهایی از فیلم مستند "راه‌آهن" را که سندیکای راه‌آهن آلمان و کمپانی کامپساکس در سالهای ۱۶ - ۱۳۰۹ ساخته بودند، مورد استفاده قرار داده است.
 - پیشرفت بانوان ایران - محصول اداره کل امور سینمایی کشور (به‌سفارش سازمان زنان ایران) ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۱۹ دقیقه.
 - پیشرفت دامپروری - تهیه شده توسط اداره اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا، ۳۰ دقیقه. فیلم به چگونگی پرورش و مراقبت از دام در روستا می‌پردازد.
 - پیشرفت‌های صنعتی ایران - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی کشور، ۳۵ میلیمتری، رنگی.
 - ناحی برای ملت - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، ۳۰ دقیقه.
 - نارهای شم - ساخته‌ی هوشنگ شفتی*، ۳۵ میلیمتری، رنگی. مراحل مختلف قالببافی، از زمان

* هوشنگ شفتی، در سال ۱۳۱۲ در تهران متولد شد. پس از اتمام تحصیلات متوسطه در اولین دوره‌ی کلاسهای "گروه سیراکیوز" شرکت کرده، به‌عنوان شاگرد ممتاز این دوره، راهی آمریکا می‌شود.

چیدن پشم و رنگ کردن آن، تا نخریسی و بافتن، در تارهای پشم مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این فیلم، شفتی به طراحان و رنگرزان نیز نگاهی می‌افکند.

• تاریخ ایران از روی شاهنامه - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۰ دقیقه. از مینیاتورهای نفیس و شاهنامه‌های خطی برای بازگویی تاریخ ایران در این فیلم استفاده شده است.

• تا شامگاه - ساخته‌ی اردشیر شلیله.

• تبلیغات - ساخته‌ی فرشید شفاقی، تهیه شده در اداره کل امور سینمایی کشور، ۱۶ میلیمتری.

• نبه‌های مارلیک - ساخته‌ی ابراهیم گلستان. موضوع فیلم درباره‌ی رودبار گیلان است که در آن کشفیات بزرگ باستان‌شناسی صورت گرفته. تپه‌های مارلیک در فستیوال فیلمهای کوتاه و نیز در سال ۱۹۶۴ در رشته جغرافیائی مجسمه زرین شیر - جایزه‌ی اول - را به‌خود اختصاص داد.

• تخت حمشید - ساخته شده در استودیو پارس‌فیلم، ۳۵ میلیمتری، رنگی. این فیلم تقدیرنامه‌ای از سوی فستیوال بین‌المللی فیلم برلین دریافت کرد.

• تخت سلیمان - ساخته‌ی منوچهر عسگری، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۰ دقیقه. درباره‌ی یک بنای تاریخی در آذربایجان که خرابه‌هایی از آن باقی مانده است.

• تشییع جنازه دوگل - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، ۱۲ دقیقه.

• تغذیه - تهیه کننده اداره اطلاعات و روابط امریکا، با همکاری وزارت بهداشتی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۰ دقیقه. این فیلم نیز از آن دسته کارهایی است با ظاهری خالی از مضامین سیاسی، اما با توجه به‌گفتار متن و موناژ و تصاویر، جهت سیاسی آن عیان می‌شود.

• ترافیک - ساخته‌ی بهرام ری‌پور، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۱ دقیقه.

• تلفن - ساخته‌ی احمد فاروقی در سال ۱۳۴۵.

• توریسم در ایران - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، ۳۳ دقیقه.

• تهران - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۳۰ دقیقه. این فیلم به بررسی زیباییهای تاریخی تهران پرداخته است.

• تهران امروز - ساخته‌ی احمد فاروقی، ۳۵ میلیمتری، تهیه شده در هنرهای زیبای کشور. این فیلم نقاط دیدنی و توریستی شهر تهران را به‌قصد نشان دادن به خارجیان نمایش می‌دهد. فاروقی در تهران امروز از امکانات دوربین استفاده‌ی فراوان برده است.

• تهران کهنه و نو - ساخته‌ی بهمن فرمان‌آرا.

• تهران و نوروز - ساخته‌ی بهمن فرمان‌آرا.

شفتی تحصیلاتش را در رشته‌ی سینما، در دانشگاه ایندیانا‌ی امریکا ادامه می‌دهد. پس از پایان تحصیلات به ایران بازمی‌گردد و در هنرهای زیبای کشور مشغول کار می‌شود.

- جام آسائی - ساخته‌ی هژیر داریوش*، ۳۵ میلیمتری، ۱۱۰ دقیقه، گزارشی از برگزاری مسابقات فوتبال آسیائی در سال ۱۳۴۷ در بهران.
- جام حسلو - ساخته‌ی محمدرضا اصلانی
- جلوگیری از اسهال - تهیه‌کننده: اداره اطلاعات و روابط آمریکا، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۰ دقیقه، یک ترسک با ریاضی ساده طرز مبارزه با اسهال خونی را برای روستائیان توضیح می‌دهد.
- جنگ حروس - ساخته‌ی منوچهر طباطبائی
- جنوب شهر - ساخته‌ی کامران شیردل، تهیه‌کننده هنرهای زیبای کور، ۳۵ میلیمتری، سیاه و سفید.
- جاده‌های حاصلخیز - تهیه‌کننده: اداره اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۰ دقیقه، این فیلم بر اهمیت وسایل بهداشتی در روستاها تاکید می‌کند.
- چرا کودکان تلف می‌شوند؟ - تهیه‌کننده بوسیله‌ی اداره اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا با همکاری وزارت بهداشتی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، علل آلوده شدن آب در روستاها شرح داده می‌شود.
- جسم‌اندار - ساخته‌ی ابراهیم گلستان، این فیلم مجموعاً شش قسمت بود که آخرین آنها (آب و کرمان) بین سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۱ ساخته شد. در ساختن این فیلم‌ها علاوه بر گلستان، فروغ فرحزاد، ساهرخ گلستان، آلن بیدری و بکسیر سهم دانستند.
- چهره‌ها - تهیه‌کننده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، ۱۰ دقیقه، فیلم به چهره‌های تاریخی در موزه‌های مردم‌شناسی پرداخته است.
- چهره بهران - تهیه‌کننده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، ۱۸ دقیقه.
- چهره ۷۵ - ساخته‌ی هژیر داریوش، درباره‌ی زندگی روستائیان اطراف کرمان، فیلم در فستیوال ۱۹۶۵ برلین برنده‌ی پلاک نقره شد.
- چهره یک کاربکتوریست - منوچهر طباطبائی
- چهلسون - تهیه‌کننده در وزارت فرهنگ، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۲ دقیقه.
- حاج مصورالملکی - ساخته‌ی خسرو سینائی، تهیه‌کننده در وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی، فیلم بیان لحظه‌هایی از زندگی حاج مصورالملکی، هنرمند بزرگ مینیاتورساز است که دست راستش فلج شده، در پیری امکان هر نوع فعالیت‌هنری از وی سلب شده است و آنچه برایش باقی مانده خاطره‌ی آثار گذشته‌ی اوست که در چهره‌ی رهگذران آنها را بازمی‌یابد. این فیلم در عین حال از زوال سلی حرف می‌زند که بعدادستان هر روز کمتر می‌شود، بدون آنکه جانشینی داشته باشند.
- حساب‌الله ازدری - ساخته‌ی سیروس اخلاقی، درباره‌ی آخرین روزهای زندگی این هنرمند خراسانی.

* هژیر داریوش، به سال ۱۳۱۷ در بندر انزلی متولد شد. در سال ۱۳۳۶ به فرانسه می‌رود و محصل مدرسه‌ی سینمایی "ایدگ" می‌شود. پس از اتمام تحصیلات، در سال ۱۳۴۲، به ایران بازمی‌گردد و به مستندسازی رو می‌آورد.

- حزب ایران سوس - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، ۱۶ دقیقه .
- حرفه‌ها - منوچهر طبیب .
- حسین یاوری - ساخته‌ی خسرو سینائی .
- حفاریهای معبد آناهیتا - ساخته‌ی نصیب نصیبی در سال ۱۳۴۷ .
- خارک - ساخته‌ی مصطفی فرزانه ، محصول اداره‌ی کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، ۱۹ دقیقه .
- خانه سیاه است - ساخته‌ی فروغ فرخزاد ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۰ دقیقه . این فیلم که یکی از آثار پرآوازه‌ی سینمای مستند ایران است ، به بررسی شاعرانه‌ی گوشه‌هایی از زندگی جذامیان می‌پردازد . فروغ فرخزاد در سال ۱۳۴۱ به تبریز رفت و در مدت دوازده روز اقامت در جذامخانه‌ی "باباداغی" موفق شد "خانه سیاه است" را بسازد . این فیلم ، گزارشی غم‌آلود از یک اجتماع دربسته و محروم است . خانه سیاه است ، جایزه‌ی اول فستیوال آبره‌ازن را دریافت کرد .
- خانه خدا - ساخته‌ی جلال مقدم . ۳۵ میلیمتری ، رنگی (ایستمن کالر) ، ۱۰۰ دقیقه .
- حاویار - ساخته‌ی بهمن فرمان‌آرا ، ۳۵ میلیمتری .
- خط - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۹۲ دقیقه .
- خلیج فارس - ساخته‌ی فرخ غفاری ، ۳۵ میلیمتری ، ۱۰ دقیقه .
- خلیج فارس - ساخته‌ی داود روستائی ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، ۳۰ دقیقه .
- داستان نفت - ساخته فرخ غفاری ، به سفارش شرکت ملی نفت ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۰ دقیقه .
- دانه زمینی و آموزش روستائی - ساخته‌ی ذکریا هاشمی ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۰ دقیقه .
- درختکاری - تهیه شده بوسیله‌ی اداره اطلاعات و روابط فرهنگی امریکا با همکاری وزارت کشاورزی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۶ دقیقه . این فیلم طرز آماده کردن زمین برای درختکاری و نحوه‌ی آبیاری را تشریح می‌کند .
- در راه آبادی - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۹ دقیقه .
- در راه صنعت - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۸ دقیقه .
- در راه کشاورزی - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۷ دقیقه .
- در راه آموزش - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۸ دقیقه .
- دروازه نور - ساخته‌ی جمشید نرسی ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۵ دقیقه .
- دریاچه رضائیه - ساخته‌ی منوچهر عسگری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید . درباره‌ی دریاچه رضائیه ،

- جزایر آن و کشتیرانی در این دریاچه است
- دولت آباد - ساخته‌ی کرامت دانشبان در سال ۱۳۵۱ .
- ذوب آهن - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۳ دقیقه .
- رانده سدگان - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۹ دقیقه .
درباره‌ی رانده سدگان ایرانی از عراق .
- رقص محوردی ، تربت حام ، کردی - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، محصول اداره کل امور سینمایی ، هر سه فیلم ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، جمعاً ۳۶ دقیقه .
- رقص روسا - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، محصول وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۹ دقیقه .
نمایش دهنده‌ی سب‌های ازدواج در ایران . این فیلم جایزه‌ی اول فیلمهای کوناہ فستیوال تاشکند را در سال ۱۳۵۳ از آن خود کرد .
- رگهای سیاه - ساخته‌ی فرخ غفاری . درباره‌ی لوله‌های سراسری نفت و گاز ایران .
- روسدلان - ساخته‌ی بزرگمهر رفیعا ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .
روشدلان نگرشی است به زندگی نابینایان ایران ، مدارس رشدلان ، چگونگی نگهداری آنان ، امرار معاش و ساخته‌های دستی آنها .
- ریتم - ساخته‌ی منوچهر طیب ، محصول وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۰ دقیقه .
چارجوب فیلم روش نواختن ضرب توسط حسین تهرانی است . طیب با استفاده از زبان سینمایی دو سکانس را در این فیلم کنار یکدیگر می‌آورد ، یکی دوربین بی‌حرکت و ساکن که ریتم فقط در حرکت دست حسین تهرانی دیده می‌شود و سکانس بعدی که حرکت قطار است . ریتم برنده‌ی دیپلم افتخار از فستیوال سینمایی وین شد .
- زری‌بافی - ساخته‌ی منوچهر عسگری .
- زری‌بافی - ساخته‌ی امیرنظران شمیرانی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۲ دقیقه .
درباره‌ی طرز رنگ کردن نخ ابریشم با مواد طبیعی و شیوه‌ی بافت در گذشته و امروز .
- زمین‌شوره ، سنبل بریارد - ساخته‌ی بهرام ری‌پور ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ۳۲ دقیقه .
- زندگی استاد کمال‌الملک - ساخته‌ی منصوره حسینی .
- زندگی دیوانگان - ساخته‌ی احمد فاروقی .
- سازهای ایرانی - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، محصول اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۵ دقیقه .
- سازهای سنتی - ساخته‌ی هوشنگ شفتی ، تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ،

رنگی ، ۲۰ دقیقه .

• سزوار - ساخته‌ی خسرو مختاری .

• ستون شکسته - ساخته‌ی مشترک میرصمدزاده و هوشنگ شفتی ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۸ دقیقه . ستون شکسته نگاهی ست به تاریخچه‌ی بنای تخت جمشید و انهدام آن بوسیله‌ی اسکندر مقدونی . این فیلم برنده‌ی دو جایزه داخلی و دیپلم افتخار از فستیوال برلن و پلاک برنز فستیوال فرانکفورت ۱۹۶۷ شده است .

• سردی آهن - ساخته‌ی خسرو سینائی ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۰ دقیقه . فیلم به قهرمان شدن "محمد نصیری" وزنه‌بردار در المپیک ۱۳۵۰ مکزیک می‌پردازد . کارگردان کوشیده است تا با استفاده از تکنیک خاصی در تدوین لحظه‌ی اوج برخورد آهن سرد را با عضلات یک قهرمان بشکافد .

• سفال - ساخته‌ی منوچهر طیاب ، از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید . در این فیلم گرچه تحول سفال و سفال‌سازی از آغاز تا به امروز بیان می‌شود ، اما این دستاویزی است برای پیدا کردن یک زبان سینمایی در تهیه‌ی فیلمهای مستند که طیاب سعی کرده است به آن دست یابد . آنچه بیش از هر چیز در سفال به چشم می‌خورد ، ریتم است که با مونتاز سریع تصویر اجسام بیجان شکل گرفته است . از قسمت‌های جالب فیلم ، سکانس گاوها و حرکت و رقص آدمک‌هایی است که زنجیروار روی یکی از سفال‌ها نقش بسته‌اند .

• بل علاج‌پذیر است - تهیه شده توسط اداره اطلاعات آمریکا با همکاری وزارت بهداشتی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه .

• سمپاشی درختان میوه - تهیه شده توسط اداره اطلاعات و روابط فرهنگی آمریکا با همکاری وزارت کشاورزی . درباره‌ی طرز نگهداری از درختان میوه و برطرف ساختن آفت آنها بوسیله‌ی گرد د. د. ت .

• سنت قنات در ایران - ساخته‌ی رضا میربها .

• سوپ شهر خاموش - ساخته‌ی منوچهر طیاب ، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر . این فیلم قبل از نمایش توقیف و تکه‌پاره شد .

• سوخت‌گیری هواپیمای استاندارد صنعتی - ساخته‌ی هوشنگ کاووسی . این اثر در میان ۲۰ فیلمی که در سال ۱۹۶۶ در کنگره استانداردها در مسکو به‌نمایش درآمد ، مقام دوم را یافت و برنده‌ی دیپلم شد .

• سوزبان - ساخته‌ی منوچهر طیاب ، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .

• سیاوش در تخت جمشید - ساخته‌ی فریدون رهنما ، ۳۵ میلیمتری ، سیاه و سفید . این فیلم بیش از هر چیز پیوندی بین گذشته و حال برقرار می‌کند . سیاوش در تخت جمشید ، حکایت چند پاره‌سنگ و ویرانه‌هایی از عظمت ایران باستان نیست ، بلکه شروع و پایان زندگی است ، اینچنین است که می‌بینیم چگونه امپراطوری بزرگی بوجود می‌آید و چگونه نابود می‌شود . پس از صحنه‌های جنگ و صلح ، دوربین پراکندگی تخته‌سنگها ، ستونها و سرستونها ، پله‌ها و دروازه‌ها را برای مدتی نسبتاً طولانی نشان می‌دهد . در این فیلم ، تخت جمشید را اکثراً در روشن شبانگاهی می‌بینیم .

در پایان، اما، در روشنی آفتاب دیده می‌شود که دیگر تخت‌جمشید امروزی است و آدم‌ها بی‌تفاوت با دوربینی در دست و یا سیگاری بر لب درگذرند.

• سیر هنر در ایران - از محصولات اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۹ دقیقه.

• سیل حورستان - ساخته‌ی رضا بدیعی، نهیبه شده در اداره هنرهای زیبای کشور.

• سه‌پای نهران - ساخته‌ی منوچهر طبیب، نهیبه شده در اداره کل امور سینمایی.

• سرج حال - ساخته‌ی خسرو سینائی، نهیبه شده با سرمایه شخصی در سال ۱۳۴۸. این فیلم به بررسی پیکره‌های آهنی مجسمه‌سازی به‌نام زازه طباطبائی پرداخته است.

• نعل‌های آغا‌حاری - ساخته‌ی منوچهر انور، به‌سفارش شرکت ملی نفت ایران.

• شقایق سوزان - ساخته‌ی هوشنگ شفتی، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی،

۲۴ دقیقه. در مورد این فیلم در مجله‌ی "فیلم و زندگی" چنین آمده است:

"فیلمساز شکلی از زندگی را که یادآور تلاشی حماسی و فراموش شده بشر در برابر طبیعت می‌تواند باشد برگزیده است... شکلی از زندگی که برای انسان عصر ما کم‌کم دارد فراموش می‌شود، زندگی در مبارزه ناب و بی‌واسطه با محیط مادی، زندگی در حادثه‌ترین، پرشورترین و شاید زیباترین شکل مادی و خارجی آن. در این فیلم ما شاهد رابطه مستقیم و بی‌واسطه انسان با عواملی هستیم که حیات او را مشروط و مقید می‌سازد. کوچ ایل بختیاری در تناسب با تغییر فصل که لازمه سپردن راهی دراز و دشوار است و تن به مشکلات فراوان سپردن و در عین حال پیوستگی دائمی را با زندگی جوشان خویش حفظ کردن.

بتناسب سادگی شکل زندگی فیلمساز جوان "شقایق سوزان" آقای هوشنگ شفتی فرمی ساده برای اثر خود برگزیده است که در عین حال بوضعی نهفته و زیرکانه ریتم زندگی ایل و کوچ آنها را دنبال می‌کند، در لحظات برخورد با مواضع و تلاش‌های جسمانی حاد و شدید دوربین بی‌قرار و پرجنب و جوش می‌شود (صحنه عبور مردان و گوسفندان از رودخانه از زیباترین - و در عین حال ساده - و پراتهاب‌ترین لحظه‌های این اثر جالب است) - جابجا، در خلال تداوم مضمون فیلم - که حرکت و کوچ باشد - لحظاتی سمبلیک که یادآور اشکال دیگر زندگی ایل باشد، زندگی درونی آنها، عواطف ساده‌شان، شادی‌ها و رقص‌ها و پایگویی‌ها گنجانده شده - این لحظه‌های به اصطلاح خارج از ریتم در عین حال در قالب خود، در شکل انتزاعی خود حاوی محتوی دینامیکی هستند که همین آنها را به ریتم کلی فیلم پیوند می‌دهد... "شقایق‌های سوزان" با این ملاحظه بسیار سنجیده و دقیق ساخته شده و چنانکه لازمه هر فیلم خوبست تکنیک چنان در محتوی یافته شده که از آن تفکیک‌پذیر و قابل تشخیص نیست و نمی‌گذارد در جریان انتقال احساس، بد بیننده خللی ایجاد شود.

- شقایق سوزان ، در فستیوال برلین سال ۱۹۶۳ ، برنده‌ی جایزه خرس نقره شد .
- کعبه‌ها - ساخته‌ی خسرو هریناش ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه . هریناش با این فیلم نگاهی دارد به سبک و روش عده‌ای از نقاشان و مجسمه‌سازان معاصر ایران . در شکفته‌ها ضمن معرفی هنرمندان نوکراسی شده است ابعاد نازهای از کار آنها باز نمایانده شود . در این اثر به کار هنرمندانی چون : مارکو گریگوریان ، مرضی ممیز ، محسن وزیری ، فرامرز پیلارام ، بهمن محصص ، حسین زنده‌رودی و اردشیر محصص پرداخته شده است .
- سوه - ساخته‌ی حسین فدائی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید . درباره‌ی شبپایی در روستاهای مازندران .
- نوشتار - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۶ دقیقه .
- شهدی - ساخته‌ی اشتری . درباره‌ی طرز کشت نیشکر ، برداشت محصول و تهیه‌ی شکر از آن در کارخانه‌ی نیشکر هفت‌تپه .
- شهر رضائه - ساخته‌ی منوچهر عسگری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .
- شیراز - ساخته‌ی هوشنگ شفی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۴ دقیقه .
- شیراز و فستیوال - ساخته‌ی جلال مقدم ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، (۱۳۴۶) .
- سربیی انگور - ساخته‌ی حسن محمدقلی‌زاده ، تهیه شده در فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه .
- شیشه سرامیک - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۵ دقیقه .
- شیشه‌گری - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۹ دقیقه .
- صعب قالی - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۵۰ دقیقه - این فیلم به مطالعه‌ی تاریخچه‌ی صنعت و اقتصاد قالی در ایران ، و مراحل تهیه‌ی قالی از چیدن پشم تا رنگ کردن و چگونگی تکنیکهای رنگ‌آمیزی و شیوه‌های مختلف گره‌های قالی و داربست‌های آن دست زده است . در جوار این موضوعات ، فروش و صدور قالی نیز بررسی می‌شود .
- طریقه‌ی خزانه‌کاری - تهیه‌کننده اداره اطلاعات و روابط فرهنگی امریکا ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .
- فرسایش خاک - ساخته‌ی ابراهیم حوریانی ، تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، به سفارش اداره خاک‌شناسی و حاصلخیزی خاک . این فیلم جایزه‌ی اول فیلمهای کشاورزی فستیوال برلین را به دست آورد .
- فرس - ساخته‌ی ناصر تقوایی ، از محصولات مرکز امور سینمایی کشور .
- فروغ جاودان - ساخته شاهرخ گلستان ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۱۰ دقیقه . درباره‌ی جشن‌های

۲۵۰۰ ساله .

• فرهنگ و خانواده - ساخته‌ی ابراهیم حوریانی ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری .

• کارناوال - ساخته‌ی حسین ترابی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۵ دقیقه .

• کارهای اصل چهار در ایران - این فیلم مستند در سه قسمت به‌طریقی سیاه و سفید و ۱۶ میلیمتری تهیه شده و کارهای اصل چهار برومن در ایران را نشان می‌دهد؛ فعالیتهایی از قبیل حفر چاههای عمیق در رباط کریم ، وارد کردن جوجه ، تلقیح مصنوعی ، توزیع بذر ، و طرز شخم زدن بوسیله‌ی چهارپایان .

• کناخدها - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۴۸ دقیقه .

• کران تا کران - ساخته‌ی منوچهر طیب ، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .

• کتب و کار غله - تهیه‌کننده: اداره اطلاعات و روابط امریکا ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید . درباره‌ی بهترین راه اصلاح کشت غلات .

• کشمیر - ساخته‌ی جواد میرمیران ، درباره‌ی نفوذ تمدن ایرانی در کشمیر . فیلم ، این تاثیرپذیری تاریخی را در آلات موسیقی ، قالبیافی ، خط و کتابت کشمیریان جستجو می‌کند . کشمیر ، یک اثر مستند آموزشی است .

• کنگره ابوریحان - ساخته‌ی باربد ظاهری ، محصول اداره کل امور سینمایی .

• کنگره باستانشناسی - از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۵ دقیقه .

• کنگره صلب سرخ - از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .

• کنگره مبارزه با بیسوادی - از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۲ دقیقه .

• گزارش دو آه - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۷ دقیقه .

• گلاب‌گیری - ساخته‌ی حسین ترابی ، محصول اداره کل امور سینمایی کشور ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۰ دقیقه .

• گل آفتاب‌گردان - ساخته‌ی بزرگمهر رفیعا ، محصول وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی . زندگی ایل قشقایی ، و بخصوص تعلیم و تربیت بچه‌ها در مدارس عشایری ، موضوع اصلی این فیلم است .

• کود مقدس - ساخته‌ی هژیر داریوش ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۶ دقیقه . کود مقدس ، ظرافتهای ورزش باستانی را بیان می‌کند . زورخانه که جایی مقدس نامیده می‌شود ، نه تنها برای پرورش بدن و زورمند کردن تن است ، بلکه در گذشته‌های دور جایگاه پرورش روح و آماده ساختن جوانان برای حراست از میهن بوده است . این فیلم جوایز چندی را نصیب خود کرده است ، مانند دیپلم افتخار از فستیوال فیلم فرانکفورت و تقدیرنامه از فستیوال فیلم پراگ چکسلواکی .

• ما آدمیم - ساخته‌ی ابراهیم گلستان .

- ماسک - ساخته‌ی آرپی اوانسیان .
- مبارزه با آس - ساخته‌ی ابوالقاسم رضائی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید . درباره‌ی آتش سوزی چاه نفت شماره ۶ اهواز ، در سال ۱۳۳۷ .
- مجموعه‌ای که حام بود - ساخته‌ی منوچهر عسگری ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید . این فیلم به‌نحو سربسته‌ای از مردم سخن می‌گوید . جهت اصلی فیلم متوجه تاراج تمدن و به‌یغما رفتن آثار باستانی است .
- مجموعه گنجعلیخان - ساخته‌ی همایون پورمند ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .
- محصل و صورتک‌هایش - ساخته‌ی بهمن مقصدلو .
- مرثیه - ساخته‌ی حجت‌اله سیفی ، رنگی ، ۱۵ دقیقه .
- مرکز آمار ایران - ساخته‌ی احمد غفارمنش ، از محصولات اداره همکاریهای سمعی و بصری وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه .
- مرگ سیاوس - ساخته‌ی بیژن مهاجر ، از محصولات اداره کل همکاریهای سمعی و بصری وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۷ دقیقه .
- مروارید سیاه - ساخته‌ی محمدقلی ستار ، تهیه شده در وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه . درباره‌ی خاویار ایران . فیلمساز نحوه‌ی صید از دریای خزر ، انواع ماهی ، و تهیه خاویار در شیلات شمال را نشان می‌دهد و در حاشیه از زندگی صیادان و فعالیت آنها سخن به‌میان می‌آورد .
- مسجد جامع - ساخته‌ی منوچهر طیب ، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۱ دقیقه . فیلم با نمایش سبکهای مختلف معماری ایران در دوره‌های سلجوقی ، ایلخانی ، تیموری و صفوی به مسجد جامع که یکی از زیباترین بناهای اسلامی است می‌رسد و این بنا را به‌عنوان یک اثر معماری قابل توجه توصیف می‌کند .
- مسجد جامع فهرج - ساخته‌ی محمدرضا اصلانی ، از محصولات اداره همکاریهای سمعی و بصری وزارت فرهنگ و هنر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۵ دقیقه .
- مسجد ساه - ساخته‌ی منوچهر طیب ، از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .
- مسجد شیخ لطف‌الله - ساخته‌ی منوچهر طیب ، از محصولات اداره کل امور سینمایی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .
- مسجد گوهرشاد - ساخته‌ی ق . پورمراذیان .
- مشهد - ساخته‌ی جلال مقدم ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه . این فیلم جدا از نشان دادن مراسم در صحن مطهر و نقاره زدن به بررسی زندگی مردم مشهد نیز می‌پردازد .
- مشهد - ساخته‌ی حسین نرایی ، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی . در مشهد سعی شده است مکانهای سنتی و دیدنی مشهد عرضه شود ، و یکی از این مکانها حرم است . این فیلم در حال حاضر ارزش بیشتری پیدا کرده زیرا قبل از خراب کردن خانه‌ها و مغازه‌های اطراف حرم ساخته شده است .

• معماری ایلخانی - ساخته‌ی منوچهر طیاب، از محصولات اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، رنگی.

• معماری تیموری - ساخته‌ی منوچهر طیاب، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی.
 • معماری سلجوقی - ساخته‌ی منوچهر طیاب، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی.
 • معماری صفویه - ساخته‌ی منوچهر طیاب، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی.
 ۳۶ دقیقه، برنده‌ی جایزه دلفان طلا از دوازدهمین جشنواره‌ی بین‌المللی فیلمهای آموزشی تهران در سال ۱۳۵۴. فیلم با نمایش بناهایی چون آرامگاه شیخ‌الدین اردبیلی، عالی‌قاپو، مسجد شیخ لطف‌الله، مسجد شاه، کاج چهلستون، هشت بهشت، کلیسای وانک و مدرسه چهارباغ، تاریخچه‌ای از معماری سنتی ایران را در دوران صفویه ارائه می‌دهد.

• مثبت - ساخته‌ی بهرام ری‌پور، تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۲ دقیقه. درباره‌ی هنر کنده‌کاری بر روی چوب.

• موج و مرجان و خارا - ساخته‌ی مشترک ابراهیم گلستان و آلن پندری، به سفارش شرکت ملی نفت ایران، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۴۰ دقیقه. این فیلم با هزینه‌ی هنگفت خود (دو میلیون تومان) یکی از آثاری است که با حداکثر وسایل موجود سینمایی در ایران ساخته شده است. موج و مرجان و خارا دارای قطعه‌های زیبایی است که از آن جمله می‌توان به کوبیدن میخ‌های چهل فوتی در دریا برای برپا کردن اسکله، و یا مراسم تشییع جنازه‌ی لوله زیر آفتاب با آن مردان خاک‌آلوده و پوشیده صورت اشاره کرده. موسیقی فیلم نیز که تجربه‌ای در تطبیق موسیقی ایرانی با تصویر است، قابل اعتناست.
 • موزه ایران باستان - ساخته‌ی سرین حافظی مقدم، تهیه شده در مدرسه‌ی تلویزیون و سینما، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.

• موزه مردم‌شناسی - ساخته‌ی محمدقلی ستار، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۳ دقیقه. فیلمساز با جان بخشیدن به مجسمه‌هایی که در موزه‌ی مردم‌شناسی گردآوری شده، بیننده را با آداب و رسوم زندگی مردم ایران از گذشته تا حال آشنا می‌کند.

• مینیاتورهای ایرانی - ساخته‌ی مصطفی فرزانه، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۰ دقیقه، برنده‌ی جایزه در بخش فیلمهای مستند فستیوال کان.

• ندامتگاه - ساخته‌ی کامران شیردل، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر در سال ۱۳۴۴، ۳۵ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۱ دقیقه.

• نمایشگاه آسیائی - از محصولات اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۹ دقیقه.

• نمایشگاه عتیقه - از محصولات اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴ دقیقه.

• نمایشگاه مونترال - ساخته‌ی شاهرخ گلستان، ۳۵ میلیمتری، رنگی، در سال ۱۳۴۶.

• نوروز - ساخته‌ی حسین ترابی، از محصولات اداره کل تولید فیلم و عکس و اسلاید وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی.

• سورور - ساخته‌ی رادنی چاک، به‌سفارش وزارت اطلاعات و جهانگردی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۵ دقیقه.

• سورورمان - ساخته‌ی فرخ غفاری، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۰ دقیقه. درباره‌ی تاریخچه‌ی حمل و نقل و پمپ‌های بنزین.

• سندانرو - ساخته‌ی منوچهر انور، به‌سفارش سرمساری رازی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۸ دقیقه. در این فیلم کارگردان چنان در فکر زوایا و پلانهای بدیع است که گاه بنظر می‌رسد هدف اصلی را فراموش کرده است.

• ورامین - ساخته‌ی حسن حاج حسینی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۵ دقیقه

• وررش - ساخته‌ی عبدالعظیم فخامی، تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۰ دقیقه.

• وزارت صنایع و معادن ایران - ساخته‌ی فرخ غفاری، به‌سفارش وزارت صنایع و معادن ایران، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۳۰ دقیقه.

• وزارت کار - ساخته‌ی حسین ترابی، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۰ دقیقه.

• همکاری در راه پیشرف در ایران - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۰ دقیقه.

• هنرهای ترئینی - تهیه شده در اداره کل امور سینمایی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۶ دقیقه.

• یادگار - ساخته محمدزاده، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر، ۳۵ میلیمتری، رنگی.

• یک آتش - ساخته‌ی ابراهیم گلستان، در ۱۹ فروردین سال ۱۳۳۷ چاه شماره‌ی ۶ اهواز که به آخرین مراحل حفاری رسیده بود، ناگهان آتش گرفت. شرکت ملی نفت از گلستان دعوت کرد تا از این واقعه فیلمی سیاه و سفید و خبری تهیه کند. گلستان پس از بازدید از چاه آتش گرفته، به شرکت نفت پیشنهاد یک فیلم رنگی غیرخبری را کرد که پذیرفته نشد. بدین جهت گلستان به‌یاری همکارانش از این واقعه برای خود فیلمی ساخت به‌نام "یک آتش". فیلم با نماهای زیبا، بازتاب یک حماسه است، حماسه‌ی کار و کوشش. حماسه کارگرانی که در میان آتش و دود به مبارزه برخاسته‌اند. می‌توان گفت که حسن انتخاب موقعیت‌ها توسط فیلمبردار (شاهرخ گلستان)، دقت در انتخاب عکسها توسط مونتور (فروغ فرخزاد)، و گفتاری در خور آن، فیلم را به بهترین فیلم ایرانی زمان خود بدل کرد. یک آتش، در فستیوال فیلمهای مستند و نیز (۱۹۶۱) برنده‌ی مدال طلا و نشان برنز گردید.

• یک سرزمین، یک راه، یک روز - ساخته‌ی خسرو سینائی، از محصولات وزارت فرهنگ و هنر با همکاری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۲۴ دقیقه.

مستندهای تلویزیون

- آرسای شمال - ساختهی سیاوش باسمی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۲ دقیقه .
- آس در سیده دم - ساختهی فیروز وکیلی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۴۵ دقیقه .
- آرسور روساسان - ساختهی نعمت حقیقی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه .
- آر ، سی ، دی - ساختهی محمد میرصمدزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۲ دقیقه .
- آلودگی محیط رست را حدی تکبریم - ساختهی محسن نادری نژاد ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .
- آمورس و برورس در عسایر ایران - ساختهی بهرام حکمت ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۶ دقیقه .
- آسوی گردید کاوبسه - ساختهی حمید اوجی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۶ دقیقه .
- آسها سس بفر بودید - ساختهی محمد حسین ملکزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۴ دقیقه .
- اباند - ساختهی فرشته سعادت ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۴ دقیقه .
- ابر مرد آسمان - ساختهی ابوالحسنی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۷ دقیقه .
- اربعس - ساختهی ناصر تقوایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .
- ارساطاب - ساختهی احمد مرونی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۴ دقیقه .
- ارساط جمععی در دههی افلاک - ساختهی ایرج حائری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۴۱ دقیقه .
- ارگاسک انسانها - ساختهی فرامرز معطر ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۸ دقیقه .
- ار ابرفونا شیرار - ساختهی نصیب نصیبی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه .
- ار پيله با رربعت - ساختهی منوچهر عسگری نسب ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۱ دقیقه .
- ار قم نا اصفهان - ساختهی همایون شهنواز ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۵ دقیقه .
- ار گلپایگان نا اصفهان - ساختهی همایون شهنواز ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه .
- ار طوفان نا بروری - ساختهی فیروز وکیلی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۹۷ دقیقه .
- اساد زید وکیلی - ساختهی نصیب نصیبی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۸ دقیقه .
- اسکی - ساختهی علی قشقائی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۴۵ دقیقه .
- افعاسسان - ساختهی فریدون جوادی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه .
- اقبال آذر - ساختهی منوچهر عسگری نسب ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۵ دقیقه .
- امامزاده های تهران - ساختهی حسن کاوهزاد ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۱ دقیقه .
- ایران ، ایران را من دوست دارم - ساختهی عباس محمدی نام ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۲ دقیقه .
- ایران عصر صعب - ساختهی محمد میرصمدزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۸ دقیقه .
- ایران ۱۳۵۴ - ساختهی کارولین مک گالا ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۱ دقیقه .
- بادحن - ساختهی ناصر تقوایی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .

- نفوای در "بادجن" بهسراغ زندگی در سواحل جنوبی می‌رود و مردمی سیه‌چرده را که درگیر یک مرض بومی‌اند نشان می‌دهد. "زار" در حقیقت یک بیماری نیست، مجموعه‌ای از بیماریهاست. این فیلم تماشاگر را با گوشه‌هایی از زندگی در دورافتاده‌ترین نقاط کشور آشنا می‌کند.
- بازار مسگرها - ساخته‌ی ژیللا مهرجویی، ۱۶ میلیمتری سیاه و سفید، ۹ دقیقه.
 - بازار مسگرها - ساخته‌ی یداله بهزاد، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۷ دقیقه.
 - بیرارامه - ساخته‌ی حسن تهرانی (در سال ۱۳۴۸).
- این فیلم برداشتی ساده اما عمیق از زندگی مردی است که سالیان منمادی خود را سیاه می‌کرده و مردم را به خنده و امیداشنه است. این مرد امروز خود در زیر فشار زندگی رنج می‌برد و به گفتن "چه کنم؟" مبتلا شده است. در این اثر لباسهای مختلف "ببراز" که دوران مختلف بازیگری او در روی صحنه تئاتر حافظ نو را نشان می‌دهد، به‌تصویر بنوع لازم را بخشیده است.
- برجهای مراغه - ساخته‌ی امیر اولیائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۴ دقیقه.
 - سرنزهای لرستان - ساخته‌ی محمد میرصمدزاده، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۹ دقیقه.
 - بناهای تاریخی تهران - ساخته‌ی پرویز تائیدی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۰ دقیقه.
 - پایگاه شاهرخی - ساخته‌ی نصیب نصیبی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۲ دقیقه.
 - پرواز بر فراز دماوند - ساخته‌ی فرخ مجیدی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۶ دقیقه.
 - پست در پنجاه سال - ساخته‌ی احمد مرونی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۵ دقیقه.
 - پله‌های شرقی آپادانا - ساخته‌ی ایرج حائری، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۷ دقیقه.
 - پنجشنبه بازار میاب - ساخته‌ی ناصر تقوایی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.
 - پنجمین جنس هر شیراز - ساخته‌ی ناصر تقوایی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۷ دقیقه.
 - پیر بسطام - ساخته‌ی سیامک بیات، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۱ دقیقه.
 - ناکسی متر - ساخته‌ی ناصر تقوایی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۰ دقیقه.
 - تپه‌های میطربه - ساخته‌ی پرویز کیمیاوی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، درباره‌ی حفاریهای انجام گرفته در فیطربه در سال ۱۳۴۲.
 - تحت سلیمان میراث گذشتگان - ساخته‌ی امیر اولیائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۳ دقیقه.
 - نلر - ساخته‌ی احمد ربیعی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۳ دقیقه.
 - تنها با خدا (کلیسای حلفا) - ساخته‌ی علی قشقائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۰ دقیقه.
 - سهران - ساخته‌ی خسرو سینائی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۸۰ دقیقه.
 - تهران سال ۵۱ - ساخته‌ی خسرو پرویزی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۰ دقیقه.

- حاده سلطنتی - ساخته‌ی محمدحسین ملکزاده، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۸ دقیقه.
- حام حم - ساخته‌ی فیروز نوکلی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۵۲ دقیقه.
- حرس - ساخته‌ی کیومرث درمیخس، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.
- این فیلم با بیانی تصویرگرا و شاعرانه، به بررسی زندگی ساریانهای کویر می‌پردازد.
- حسن آتش - ساخته‌ی مصطفی مومنزاده، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۹ دقیقه.
- حسن سده - ساخته‌ی منوچهر عسگری، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.
- فیلمساز سنتهای بازمانده از زمان زرتشت و مراسم زرتشتیان کرمان را نشان می‌دهد.
- حسن سده (۲) - ساخته‌ی منوچهر عسگری، ۱۶ میلیمتری، رنگی.
- این فیلم جوایزی نیز به دست آورده است.
- حسن هنر شیراز ۴۷ - ساخته‌ی جواد مقدم، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۳۹ دقیقه.
- حسن هنر شیراز ۴۸ - ساخته‌ی پری برکتلی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۹ دقیقه.
- حسن هنر شیراز ۴۹ - ساخته‌ی پرویز کیمیاوی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۹۲ دقیقه.
- جنگ حروس - ساخته‌ی منوچهر طیب، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۴ دقیقه.
- جنگل - ساخته‌ی علی تدین، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۶ دقیقه.
- چاه بهار - ساخته‌ی مهدی صباغزاده، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۹ دقیقه.
- چراغ راهنمایی - ساخته‌ی نظام‌الدین کیانی، ۳۵ میلیمتری، رنگی، ۴ دقیقه.
- چوب و جنگل - ساخته‌ی حسن تهرانی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.
- حفاظت حیات وحش - ساخته‌ی هنگوال سروری، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۱ دقیقه.
- حماسه فولاد - ساخته‌ی جلال مهربان، ۱۶ میلیمتری، رنگی.
- حاتم - ساخته‌ی محمود رحمتیان، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۸ دقیقه.
- حالقین افتحار در عمان - ساخته‌ی خسرو شمشیرگران، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۴ دقیقه.
- خانه شماره ۸۲ - ساخته‌ی منصوره حسینی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۷ دقیقه.
- خدمتگزاران سر - ساخته‌ی محمدرضا بزرگ‌نیا، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۱ دقیقه.
- حنجه عقد - ساخته‌ی حسن تهرانی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۱ دقیقه.
- حیابان - ساخته‌ی هژیر داریوش، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۲ دقیقه.
- دانشکده افسری - ساخته‌ی احمد سلیمانی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۷ دقیقه.
- دانشگاه - ساخته‌ی محمدرضا زرین، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۷ دقیقه.

- داده‌های رمسی - ساخته‌ی ذکریا هاشمی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۴ دقیقه .
- داوری اردی (دراوس فادریه) - ساخته‌ی منوچهر طبری ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۱۰ دقیقه .
- فیلم لحظاتی از عوالم روحانی دراویش فادریه‌ی کردسان را عرضه می‌کند . این فیلم نمونه‌ی تقریباً کامل فیلم مستند خبری است . شاید در تاریخ سینمای جهان کمتر فیلمی تا این حد نزدیک به واقعیت تکان‌دهنده ارائه شده باشد . تکان‌دهنده از این نظر که مردی خنجر را در گونه‌ی خود فرو می‌برد و یا لب و دهانش را به بخاری گداخته می‌چسباند و سینه و شکمش را آماج سیخ و خنجر قرار می‌دهد .
- درب امام - ساخته‌ی عبدالله محمدصادقی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۷ دقیقه .
- در پیله طالش - ساخته‌ی عطاالله حیاتی و محمد ملکزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۹ دقیقه .
- در سرکم صحرا - ساخته‌ی محمد تهامی نژاد ، ۱۶ میلیمتری .
- در حسنجوی مهر (کنمیر) - ساخته‌ی حسن تهرانی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۷ دقیقه .
- درختان کهنسال بوتهر - ساخته‌ی حسن کاوه‌زاد ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۰ دقیقه .
- در شاهوار (حزیره کیش) - ساخته‌ی سیما دبیرآشتیانی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۷ دقیقه .
- در قلمرو میرا - ساخته‌ی مهدی میرصمدزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۹ دقیقه .
- دسیا خانه من ، استرنامه دوم - ساخته‌ی کیومرث درمیخش ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۴۳ دقیقه .
- دوره‌گردها - ساخته‌ی الهه سمعی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۳ دقیقه .
- دومین نمایشگاه آسیایی - ساخته‌ی سهراب شهید ثالث ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۲۰ دقیقه .
- دبدی از دسیای دیگر - ساخته‌ی احمد فاروقی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۳۵ دقیقه .
- ذوب آهن - ساخته‌ی هوشنگ بروشکی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۸ دقیقه .
- راه آهن دولتی ایران - ساخته‌ی کیانوش عیاری ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۶ دقیقه .
- راهبای ایران - ساخته‌ی ابراهیم حوریانی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۷ دقیقه .
- رضا پهلوی ۱۳۵۵ - ساخته‌ی مهدی میرصمدزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی .
- رقص ترکمن - ساخته‌ی احمد شاملو و هوشنگ کاوسی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۵ دقیقه .
- رقص دیلمان - ساخته‌ی احمد شاملو ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۷ دقیقه .
- رقص قاسم آبادی - ساخته‌ی احمد شاملو و هوشنگ کاوسی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۷ دقیقه .
- رقص های تربت جام - ساخته‌ی سهراب شهید ثالث ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۱ دقیقه .
- رقص های محلی خراسان - ساخته‌ی زیلا مهرجوئی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۲ دقیقه .
- رنگ ، نژاد ، انسان - ساخته‌ی فانیان ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۳ دقیقه .
- رنگ ، نقش ، دیوار - ساخته‌ی پرویز تائیدی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی .
- روری از پنجاهمین سال بنیانگذاری بانک ملی ایران - ساخته‌ی خسرو سینائی ، ۱۶ میلیمتری ،

رنگی ، ۴۳ دقیقه .

• ره‌آوردهای انقلاب - ساخته‌ی علی تدین ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۶ دقیقه .

• راز راز - ساخته‌ی محمد حسین میهنی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه .

• راسده‌رود و حیات - ساخته‌ی رضا جانقربانی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۴۳ دقیقه .

• رعفران - ساخته‌ی خسرو امینی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۶ دقیقه .

• زن دسروز ، زن امروز - ساخته‌ی خسرو سینائی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه .

• زن ، مرد ، تهران ، جوانان - ساخته‌ی حسن تهرانی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۱ دقیقه .

• زورخانه - ساخته‌ی باربد ظاهری ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۲ دقیقه .

• زینارنگاه بی‌بی شهریارو - ساخته‌ی محمدرضا انوار ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۲ دقیقه .

• زیلو - ساخته‌ی احمد سلیمانی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۱ دقیقه .

• زاندارمیری - ساخته‌ی محمود رحمتیان ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۴ دقیقه .

• سار (سار محمد عشقی) - ساخته‌ی ایرج انور ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۱ دقیقه .

• سالگرد رادیو ۱۳۵۶ - ساخته‌ی عباس رضوی - ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۷ دقیقه .

• سلمانی دوره‌گرد - ساخته‌ی ناصر نقوائی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۰ دقیقه .

• سورنیان - ساخته‌ی منوچهر طیب ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۹ دقیقه .

• سر اربنم - ساخته‌ی منوچهر عسگری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۷ دقیقه .

• سردهم هجری ، سرار - ساخته‌ی پرویز تائیدی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .

• سیمای زن در ایل بروانلو - ساخته‌ی محسن نادری‌نژاد ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۷ دقیقه .

• سیمرخ (حشواره طوس) - ساخته‌ی ابراهیم وحیدزاده ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۹ دقیقه .

• سینمای ایران ، متروپت تا سینا - ساخته‌ی محمد تهامی‌نژاد .

کارگردان با بهره‌گیری از عکس ، مصاحبه ، بازسازی قسمت‌هایی از فیلمهای قدیمی ، استفاده از فیلمهای خانوادگی خان‌بابا معتضدی ، و تکه‌هایی از فیلمهای "دختر لر" ، و "حاجی آقا آکتور سینما" به اثر خود شکل بخشیده است . این فیلم که در سال ۱۳۴۹ تهیه شد در مجموع اثری ساده است که با کمترین امکانات و بیشترین زحمت و تحقیق ساخته شده است .

• شاهزاده عبدالعظیم - ساخته‌ی بهرام مولائی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۸ دقیقه .

• شاه‌لوله‌گاز - ساخته‌ی هوشنگ کاوسی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۸۰ دقیقه .

این فیلم کلیه‌ی عملیات نصب شاه‌لوله‌ی گاز را همراه با آنچه بر سر راه قرار گرفته نشان

- می‌دهد. فیلم کاوسی یکی از بلندترین آثار مستند ایرانی است.
- شاهنامه و مردم - ساخته‌ی نصیب نصیبی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۶۱ دقیقه.
- شب عید، یک شب از هزار و یکشب - ساخته‌ی حسن تهرانی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۷ دقیقه.
- شه‌داد (خبص) - ساخته‌ی حسین رسائل، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۲ دقیقه.
- شه‌داد کرمان - ساخته‌ی ایرج حائری.
- شه‌داد مکانی است در حاشیه‌ی کویر، که آثار تاریخی گرانقیمتی در آنجا یافت شده است. فیلم، در جهت شناخت این منطقه است.
- شهر ما، خانه ما - ساخته‌ی رضا جنت‌خواه دوست، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۴ دقیقه.
- صدای ایران - ساخته‌ی احمد مروتی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۴۴ دقیقه.
- صعود به علم کوه - ساخته‌ی نادر ابراهیمی، ۱۶ میلیمتری، رنگی.
- صنایع خانگی - ساخته‌ی مظفر سلطانی، ۳۵ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۸ دقیقه.
- صومعه خالی آنروزها - ساخته‌ی سهراب اخوان، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۴ دقیقه.
- طب سنتی - ساخته‌ی حسن کاوهزاد، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۹ دقیقه.
- طنزنویسان معاصر - ساخته‌ی شهناز جاماسب، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۳۵ دقیقه.
- عروسی - ساخته‌ی ذکریا هاشمی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۰ دقیقه. درباره‌ی مراسم عروسی در مناطق کردنشین.
- عصاره - ساخته‌ی ایرج حائری، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۶ دقیقه. حائری به‌تصویر کردن یک پیشه‌ی سنتی در اصفهان پرداخته که رو به زوال می‌رود.
- عید قربان - ساخته‌ی هوشنگ آزادی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۲ دقیقه. سنت قربانی کردن از پیش از اسلام تا ظهور اسلام، موضوع این فیلم است. شترکشی در شهر کاشان، قسمت عمده‌ی عید قربان را تشکیل می‌دهد.
- عارهای سهر - ساخته‌ی محمد تهامی‌نژاد.
- غریب‌الغریبه - ساخته‌ی همایون پایور. یکی از زیباترین فیلمهای مستند تجربی که در آن زمینه‌ی مستند وسیله‌ای برای بیان سینمایی می‌شود. با این فیلم یک محیط مذهبی در دید تازه‌ای قرار می‌گیرد.
- فاحه کربلا - ساخته‌ی ذکریا هاشمی.
- فردوس و راویان - ساخته‌ی سیامک بیات، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۵ دقیقه.

- دلامبگو - ساخته‌ی علی تدین ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۱ دقیقه .
 - فرورآباد - ساخته‌ی نصیب نصیبی ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۹ دقیقه .
 - من کاسان - ساخته‌ی ایرج حائری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید .
 - عالی - ساخته‌ی آرتم اوهانجانیان ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه .
 - فالسوتی (مشهد عالی) - ساخته‌ی ناصر نقوائی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۷ دقیقه .
- هر ساله در مشهد ارده‌ها واقع در کاشان ، ماجرای سلطانعلی ، فرزند امام محمد باقر که در ارده‌ها به قتل رسید و جسد خونین او در یک قالی پیچیده شد ، دوباره سازی می‌شود ، این فیلم تاریخچه‌ی مراسم و چگونگی آنرا بازمی‌گوید .
- فعل در ایران - ساخته‌ی عباس حجت‌پناه ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه .
 - فلمکار - ساخته‌ی محمود رحمتیان ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۶ دقیقه .
 - کعبه - ساخته‌ی عظیم جوانروح ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۴۵ دقیقه .
 - کودکان ایران - ساخته‌ی عبدالعظیم مجابی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۷ دقیقه .
 - کودکان عصر ما - ساخته‌ی نوراژ ملکیان ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۰ دقیقه .
 - کوه و زندگی - ساخته‌ی احمد سالکی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۷ دقیقه .
 - ... که ایران سرای من است - ساخته‌ی زهرا خلیج ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۵ دقیقه .
 - گذر اسماعیل بزار - ساخته‌ی همایون شهنواز ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۶ دقیقه .
 - گره جینی - ساخته‌ی حسن کاوه‌زاد ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۲۳ دقیقه .
 - گروه حجاب - ساخته‌ی زندی‌فر ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۳۰ دقیقه .
 - گزارش ری و سارگاه حصر - عبدالعظیم - ساخته‌ی فریدون جوادی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۲۱ دقیقه .
 - گلاندرد مصر - ساخته‌ی پرویز رفیعی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۱ دقیقه .
 - گلریزان - ساخته‌ی حسن کاوه‌زاد ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۴۳ دقیقه .
 - گل سرخ - ساخته‌ی حسن کاوه‌زاد ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۸ دقیقه .
 - گل قالی - ساخته‌ی هوشنگ آزادی ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی ، ۵۰ دقیقه .
- کارگردان در یک بررسی هنرشناسانه به نقشهای قالی و تاریخچه‌ی رشد و تکامل نگارهای قالی در ایران پرداخته است .
- گلپای وحسی مطعه آذربایجان - ساخته‌ی نادر ابراهیمی ، ۱۶ میلیمتری ، رنگی ، ۱۵ دقیقه .
 - کلم - ساخته‌ی آرتم اوهانجانیان ، ۳۵ میلیمتری ، رنگی .
 - لاسنک‌سازی - ساخته‌ی ابراهیم مختاری ، ۱۶ میلیمتری ، سیاه و سفید ، ۱۴ دقیقه .

- لاهنجان زمای حومه - ساختمانی سرویس فهرمانی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۲ دقیقه.
- لاسر باجان تک رور - ساختمانی فرامرز اونان، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۲ دقیقه.
- محسسه ساری در ایران - ساختمانی هریز داریوش، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۳۶ دقیقه.
- مرداب و رندکی کنار آن - ساختمانی عسکر شجاعان، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۵ دقیقه.
- مرکز فرهنگی و هنری رضا عباسی - ساختمانی محمود سمعی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۳ دقیقه.
- مطرب عشق - ساختمانی منوچهر طبری، ۱۶ میلیمتری، رنگی.
- معبد آناهیتا - ساختمانی ایرج حائری، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۴۱ دقیقه.
- معبد آناهیتا - ساختمانی نصیب نصیبی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۷ دقیقه.
- معماری و سکونت - ساختمانی محمد میرصمدزاده، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۶ دقیقه.
- معبره سح اهر - ساختمانی امیر اولیائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۲۶ دقیقه.
- مناره خسروگرد (سروار) - ساختمانی ابراهیم محماری، ۱۶ میلیمتری، ۲۶ دقیقه.
- موزه آب انبار - ساختمانی رضا جنب خواه دوست، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۷ دقیقه.
- موزه مردم ساسی - ساختمانی محمود سمعی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۲ دقیقه.
- موزه نگارستان - ساختمانی بوراز ملکبان، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۴ دقیقه.
- موزه هنرهای معاصر - ساختمانی بوراز ملکبان، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۴ دقیقه.
- موسیقی و رقص نواحی ایران - ساختمانی بوران درختنده، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۷ دقیقه.
- موسیقی های محلی بلوچ - ساختمانی سیامک بیات، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۱۸ دقیقه.
- مهاجرت - ساختمانی کیومرث درمیخش، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۲ دقیقه.
- مهرگان - ساختمانی ایرج حائری، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۱ دقیقه.
- مینیاتورهای ساهنامه - ساختمانی ایرج کرگین، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۶۴ دقیقه.
- ناسوایان - ساختمانی جمشید زاهدی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۲۶ دقیقه.
- نان خورهای سی سوادی - ساختمانی ناصر نقوائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۱۴ دقیقه.
- نحل - ساختمانی ناصر نقوائی، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید.
- نفت و انرژی - ساختمانی حمید مجتهدی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۵۷ دقیقه.
- نگاهی به درون اعتیاد - ساختمانی محمدرضا بزرگ نیا، ۱۶ میلیمتری، سیاه و سفید، ۴۴ دقیقه.
- نیویورک ۱۹۷۰ - ساختمانی احمد فاروقی، ۱۶ میلیمتری، رنگی، ۴۹ دقیقه.
- نمد - ساختمانی بهمن اصلاحی، مرکز گیلان و مازندران، ۱۶ میلیمتری، رنگی.
- درباره بهیبه نمد در روستای قاسم آباد علیا و منطقه ییلاقی جواهرده رامسر و بخش کلاچای.
- هفت تپه - ساختمانی ایرج حائری.
- درباره ی حفاری های هفت تپه و آثاری که ضمن حفاری یافت شده است.